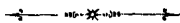

ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ ԶԱՆՏՐԻ ՅԱՐԵՒԵԼՍ

(Շար. և վերջ տես յէջ 403)

ԽԵ

Դ ա ր ձ ն ի գ աղ դ ի ա

7 Օգոստ. — Առաւօտը կանուխ մեր բեռները փոխադրուեցան Տիգրը (Tigre) կոչուած շոգենաւին մէջ, ուր խուռն բազմութիւն մի անցորդաց կը դիմէ և շուտով նաւուն ծածքը կը լեցուի: Պառաւ թրքուհիք, ահռելի կերպարանօք և խնամբով փաթաթուած, դժուարաւ վեր կ'ելնեն սանդուղէն, մինչ այլք ելած են մոռիսագաց կոնակը, որը գեղեցիկ լազեր են և հակապատկեր կը կազմեն իրենց բեռանց: Մեզի մօտիկ անցդիացի նաւ մը կայ, բոլորովին պատրաստ մեկնելու, և այնպիսի կերպով տեղատրած է իւր բեռները, որ իրեն ձախսողովը բոլորովին ծռած է:

Ճաշէն վերջը՝ մեկնելու պատրաստութիւնը կը սկսին և Տիգրը յուշիկ յուշիկ ճամբայ կ'ելնէ: Հարկ է հրաժեշտի ողջնալը տալ, կամ մանաւանդ թէ կրկին տեսութիւն մաղթել, այս գեղեցիկ և հիւրընկալ կովկասու երկրին:

Երկար ատեն կը դիտեմ Բաթումը, դաւարազգեստ ծովափունքը և Աճարայի բարձր լեռինքը, որպէս անառաքն կը ծփան՝ ի մնաս խոնարհող արևուն ճառագայթից ներքե: Գաղղիա վերադառնալու հաճոյքն նուազած է յիս՝ այս գեղեցիկ երկրէս և ազնիւ բարեկամներէ բաժանման ցաւէն, որոց ընդունելութիւնն յաւիտեան անմոռաց պիտի մնայ մեր յիշգրտութեան մէջ. որք մինչև մեր մեկնելու վերջին րոպէն իրենց հոգաստութիւնը և

խնամքը մեզ ցըցուցին, զի նաւ մտած ժամանակնիս ընդունեցանք անոնցմէ Երեւանէն գրկուած պտուղներ:

Ճանապարհորդաց մէջ կը զսնուէր հրեայ ընտանիք մը ի Բուխարայէ, որ Էսաֆա կ'երթար և անտի յԵրուսաղէմ՝ սխտազնացութեան:

Նաւու ծածքին վրայ պտոյտ մ'ընելը բաւական հետաքրքրական բան էր: Հրեայ, լազ և թուրք ճանապարհորդք ծուլութեամբ յորանջելով կը ձկտին: Քանի մը պարսիկներ զրած են սամաւսարները և իրենց թէյ կը պատրաստեն, մինչդեռ այլք զառնալով դէպ ի արևելք՝ եռանդեամբ կ'աղօթէին:

Օգոստոս 9ին խարիսխ ձգեցինք Տրապիզոնի դիմաց, ուր բեռնաւորեցին 1,800 ոչխար, տեղ բռնող և նեղացուցիչ ապրանք մը, որ ամէն կողմը բռնեց և տանջանք մը եղաւ:

Տրապիզոն քաղաքն, հին Տրապեզոսը (Trapezus), դեռ նոր ծաղած արևով լուսաւորուած, սքանչելի երևոյթ մ'ունէր: Այն օրէն երբ ռուսաց պետութիւնը իրաւունք ստացաւ վճարող անցնելու ի Պարսկաստան, քաղաքս զարձաւ այս կողմանց ամենամեծ նաւահանգիստը: Միով բանիւ հոս կը տիրէ վճարողականութեան բաւական շարժում մը. և սակայն Տրապիզոնի նաւահանգիստը խիստ անպիտան է, կոհակաղէզ և միշտ յուզեալ ծովուն պատճառաւ՝ նաւերը չեն կրնար հոն

մտնել, և հարկադրուած են բաւական մղոն հեռու ի Պլատանա խարխիս ձգել:

Երկրին գլխաւոր բերքերն են կեռաս, կաղին, ընկոյզ, լուբիա և շագանակ: Հանդերձ վերստին կը դիտեմ շուկան, և մասնաւորապէս գոհարաւաճառաց թաղը, որը այնչափ ճարտարք են ցանցարուուպ իրեղէններ շինելու: Հայք, յոյնք և թուրք, խուռն կ'ընթանան փողոցները:

Այն կողմերու բնիկ կանանց մէջ միշտ հուշակաւոր եղբր են լազ կանայք իրենց քաշութեամբ, և ոմանք ի գիտնականաց կարծիք ալ ունեցեր են, թէ սորա լինին յաճորդք Ամաղոնաց, որը շատ հուշակաւոր պատերազմողք էին թերմոդոնի եղբրաց վրայ:

Փողոցք լի են քոստո շներով. տեղացի բռնակիրք՝ ծանր բռնանց տակ ճնշուած, առաջ կ'երթան անդապար գոչելով. Մէկզի, մէկզի:.... Տրապիզոնի ամէն կողմը կը զսնուին ուղտերու կարաւաններ: Հոս կը տեսնուի միայն հին մզկիթ մի, և այն է Սուրբ-Սոփիան: Ճիշդ քաղաքին մէջտեղը կը գտնուի դալարապեղ և ծիծաղկոտ հեղեղատ մը:

Միեւնք արագութեամբ շրջեցանք քաղաքը. զի ինչպէս առաջ, նոյնպէս և այժմ նաւր բիշ սառն պիտի մնար ի Տրապիզոն: Գրեթէ վազելով հազիւ հասանք նաւը, և գտանք զայն պատրաստ մեկնելու: Սրբազանք կը կուրցընէր, որ գրեթէ 40 աստիճանի ջերմութիւն ունէր:

Կիրաստնի շուրջը, ծովեզերեայ լեռինք ծածկուած են կաղնիներով, որոց պտուղը գլխաւոր վաճառականութեան բերքն է Անատոլիոյ այս քաղաքին, որոյ կլիմայն՝ Սիւնոպի հետ՝ այս կողմի քաղաքաց ամենէն բարեխառն է: Այժմեան քաղաքը կառուցուած է հին փառնակէի վրայ, և իւր առանձն հաւանականաբար յառաջ եկած է, իւր քաղցրաբոյր և առատ կեռասներէն: Յայտնի է, թէ կեռասներէք յերոպա բերուեցան այս քաղաքէն Լուկուլլոսի ձեռքով:

Թէպէտև քիչ ժամանակ նաւը պիտի կենար ի Կիրաստն, քիչ մը պարանք առնելու համար, սակայն մենք կարողացանք ցամաք

եղնել: Յոյն ճանապարհորդ մը, որ քաղաքին հարուստ վաճառականներէն մին էր, զմեզ իւր տունը հրաւիրեց՝ պատիւ բնելու:

Գեղեցիկ արևմուտքով մը հասանք ծովեզերքը: Յոյնք ծովու բաղանիք կ'ընէին, բլրակի մը ստորոտը, որոյ վրայ կառուցուած էր քաղաքին մէկ մասը, և որոյ շուրջը կ'երևնին կիկլոպեան մնացորդք հին փառնակէի: Պ. Գ... զմեզ կը տանի ամենաբարձր կողմը, ուր որ կառուցուած էր իւր տունը, փոքրիկ յունական պալատի մը ձևով: Այս սքանչելի բնակարանին պարտիզէն շատ զուարճացայ, սքանչացած գեղեցիկ տեսարանով ծովուն և եզերացն:

Գիշերը կը յառաջէր դանդաղաբայ: Աստղերն մի առ մի կը վառուէին երկնքին վրայ: յորումն անտանելի ջերմութեան յաջորդեց զովազին գեփիւռ մը: Անհուն խաղաղութիւն մը կը տիրէր հոգոյս մէջ, անբաժան ցատքի ռաբաթութիւն մի կը զգայի, տեսնելով այն խաղաղ ծովը, որուն վրայ աստանդ սփռուած էին սպիտակ առաքաստք՝ որը շտապով կը մտնէին ի նաւահանգիստ, և արևելեան գիշերուան մը ջինջ և հիանալի գեղեցկութեան հանդիսասես կ'ըլլայի: Կիրաստն, իւր բարեխառն կլիմայով, իւր գեղանիստ դիրքով բարձրացած կապուտակ ալեաց վրայ, իւր սպիտակ մարմարեայ տուններով՝ որոնք կաղնեաց անտառներու կանաչութեան մէջ թաղուած են, յիրաւի դրախտ մը թուեցաւ ինձ: Պատշաճ մէկով պարտիզին մէջ նստած, հիանալի վարդերու փունջ մը դրած ծնագոցս վրայ, բոլորովին զմայլած կը վայելէի այն դիմիշխ վայրկեանը, որ՝ եղճիկ՝ շատ կարճ էր, վասնզի ահա Տիգրիս ողջն կը կանչէր զմեզ:

Սառած ջրով օշաբակը ըմպելէն յետոյ, դարձեալ վար կ'իջնենք նաւ երթալու համար: Արդէն խոր գիշեր է. և թէպէտ երկինք աստղերով կը փայլի, սակայն դժուարին է պտըտիլ այս փողոցաց մէջ, զորս հազիւ աղօտ կերպով կը լուսաւորեն մի քանի լապտերք: Չինեմք ծառայ մը՝ ձեռքը խոշոր կանթեղ մ'առած՝ մեզի կ'ընկալանայ քարոտ բաւիղներու մէջ, ուր ոչ ոք կը տեսնուի, թէպէտև ժամը ինն է: Միայն առ

զիս անդին կը գտնուին մի քանի հորժեր
և կոլեր, որոնց կը զարնուինք երբեմն մու-
թին մէջ :

Օգոստոս 4 Օին, կիրակի օր մը, Տիգր
շոգեհանն առաւօտեան ժամը տասնին Սամ-
սոնին զիմացը կը կենայ, ուր շատ ապրանք
կայ առնելու : Գլաններու ճռնչիւնն և ոչ-
խարաց բառաշն այնպիսի աղմուկ և շառաշ
մը կը հանեն, որ շուտով կ'ուզեմ ցամաք
եղնել՝ անոնցմէ ազատելու համար :

Սամսոն, Ախոսի միջոտական հին գաղ-
թականութիւնը, շատ զժուարին մուտք մ'ու-
նի, այնպէս որ ամէն անգամ՝ նաւակները
չեն կրնար քարտփանց մօտենալ : Այնք
է բռնակիրները օգնութեան կանչել : Եւ սա-
ռայն կ'ըսուի թէ հոն շատ դիւրաւ կրնայ
նաւահանողիստ մը շինուիլ : Բաւական վա-
ճառականական շարժումն կայ ի Սամսոն, և
տարուէ տարի երթալով կ'աւելնայ : Փոքր
Ասիոյ ցորենի և ուրիշ արմատեաց համար սա
ամենէն մեծ վաճառատեղիներէն մին է :

Սաստիկ տաքութիւնը անցնելէն վերջը,
նաւապետն կ'առնու զվեց ցամաք կը տունի
իւր թեթեւաշարժ մակոյկով : Արեւելեան տուր-
նը ըմպելէն յետոյ՝ Սյուրահնգակարան կո-
չուած շոգեհանային ընկերութեան պաշտօ-
նատան պատշգամին վրայ, տեսուչն՝ Պ.
Սպաղարոյ՝ մեզի շրջազայութիւն մի ընել
կու տայ քաղաքին մէջ, որ չունի ոչ մի նշա-
նաւոր բան : Գլխաւոր յիշատակութեան ար-
ժանի անդն է՝ երկու աշտարակով մեծ մըզ-
կիթ մը : Ժողովուրդն ընդհանրապէս յայն և
թուրք են :

Քաղաքն շատ լաւ կերպով կառուցուած
տուներ ունի. հետզհետէ նորանոր ճամբաներ
շինուելու վրայ են, և ժամանակաւ Սամսոն
զարգանալով շատ կարեւորութիւն պիտի առ-
նու. 11,000 բնակիչ ունի :

Պ. Սպաղարոյն քով, որուն հիւրընկա-
լութիւնն շատ ազնիւ եղաւ, պատիւ ունե-
ցանք ծանօթանալու նաև Տրապիզոնի կու-
սակալին հետ : Նա իւր տունը հրաւիրեց
զվեց՝ երեկոյեան ընթրիքը ի միասին ընե-
լու, վասն զի Տիգրը երկրորդ օրը պիտի
մեկնէր : Ընդունեցանք անոր հրաւերը, և
հիանալի պարտիզի մը մէջ, ջահերու ազօռ

լոյսերով ըրինք մեր զուարթ հացկերոյթը,
որ յանպատրաստից ըլլալով հանդերձ՝ բա-
ւական փառաւոր և ճոխ էր : Նոյն երեկոյն
անցուցինք շատ ախորժելի ընկերութեամբ
մը, և կէս գիշեր էր երբ նաւ դարձանք.
կուսակալն նեղ կամ ուրջիկ մը դնել տուաւ
ցամաքէն նաւը երթալու համար, և ահա
կապերի մը լուսով կ'անցնինք այն տախ-
տակեաց վրայէն՝ վտանգի մէջ գնելով ինք-
զինքնին : Գիշերը գեղեցիկ էր, բայց առանց
լուսնի . քաջ թիավարներն զվեց կ'առնուն
կը սասնին շուտով գէպ ի Տիգրը, որուն
վրայ կ'եննենք արագութեամբ, զուարճացած
այն երեկոյէն՝ որ մեր ամենապիտի յիշա-
տակներէն մին պիտի համարուի :

Երկրորդ առաւօտը նաւակով գնացինք մին-
չեւ Սամսոնին ծայրը, ուր կը գտնուի փա-
րոսն, ուսից անդին կ'երկնինայ ճամբայ մը
որ դէպ ի ներսերը կը տանի, և ծխախոտով
բռնաւորուած կարաւաններու բանուկ ճա-
նապարհն է. այս ծխախոտի վաճառականու-
թիւնն ամէն տարի հազար հազարապարսի
ծանրութեան կը հասնի : Նոյնպէս այս կողմը
կը տեսնուին թուրքի մը և. գննուացի
պարսպի մը միացորդն : Սամսոն շատ ճախ-
ճախուտ է, ջուպն վատառողջ, հետեւաբար
բնակիչք ջերմ բռնուելու ենթակայ են :

Երեկոյեան ժամը վեցին ճամբայ ելանք
դէպ ի Ե. Պոլիս, ուր բարեբախտաբար ցա-
մաք պիտի հանէինք բառաշոգ ապրանքը :
Նոր ուղեկիցք, սեւեր և քերուիք, կ'աւելցը-
նեն նաւու ծածքին տարօրինակ երեկոյթը :

Առաջին անգամուն պէս ուրախութեամբ
կ'ողնունեմ ես արքունի ապարանից և
Ոսկեղէր եօթն բլրոց հրաշալի շրջապատ-
կերը : Ամառնային կիզիչ արևն իւր գեղեցիկ
ճառապայթներով կ'ոսկեզօծէ այս անգամ՝ այն
բազմաթիւ շոգեհանաւոր, ամէն ձեւով և ամէն
գոյնով նաւակները, որոնք կը ծփան վոս-
փորի կապուտակ կոհակաց մէջ. բայց ինծի
համար միշտ զարմանալու նոր աւարակայ մ'է՝
այն վաճառաբարձ նաւերու՝ սեսաբանն, ու
րոնք ստուգիւ կը նմանին հին ժամանակուան
ցականաւորու, անշարժ կեցած իրենց խա-
րըսիաց վրայ՝ արդի ճարտարութեան ամենէն
աւելի կատարելագործուած արտադրութեանց

մէջ։ Կարծես թէ անոնք կ'արհամարհեն երկաթը և շողին, որոնք կը շարժին իրենց չորս կողմը, և հակառակ իրենց կոշտ և հին ձեւերուն և իրենց զարմանալի հնութեան՝ այն պատկառելի հին նստերը կը բռնեն տակաւին ծովը։

Այն ինչ շողենաւէն դուրս ելած, կը սկըսինքն գէպ ի բերայի երկայնութեամբ շուտ շուտ քայլել՝ մեր սրունից թմբածութիւնը անցնելու համար։

Փողոցներն արեւէն լուսաւորուած, փողէն ճերմակցած, լի են պողպատեան ճիւղերով։ Այս եղանակիւ մէջ առատ են մասնաւորապէս վարդապոյն և անուշահոտ միջուկով ձմերուկներ, և հրաշալի խաղողներ՝ որոց ոսկեգօծ և վարդապոյն ողկոյզներն գեղեցիկ կերպով կախուած են ծառոց ճիւղերուն կանաչութեան մէջ։ Այս խաղողներու համեմատ իշտ չի համապատասխաներ իրենց գեղեցիկութեան, վասն զի քանի մը տեսակներու մաշին շատ թանձր է։

Կը կարենք կ'անցնինք մեծ կամուրջը, զոր այնքան անգամ գտած են ճանապարհորդք և արուեստագէտք՝ իրեն ունեցած տեղական զոյնի այնքան զանազան տեսարանաց համար։ Սակայն բոլոր այս հրաշալիքներն արդէն լաւ կերպով նկարագրուած են, ուստի աւելորդ կը համարիմ կրկնել զանոնք։ Միշտ շտապելով մը կ'ուզողներ քայլերնիս գէպ ի հին Ստամբուլը, շատ գուարդութեամբ երթալով այն վերաւար քարայտակ անհարթ փողոցներէն։ Այս քաղաքը կրկին անգամ լաւ մը տեսնելու փափաքս, զոր զարման ժամանակ հազիւ թէ հարեանցի կերպով տեսեր էի, ինչ թեւս առաւստակայն վայրկեան մը կը մտնենք շուկային մէջ՝ իւր բարձր կամարաց ներքեւ սակաւի մի ստուեր և զովութիւն գտնելու համար։ Բայց, ինչպէս յայտնի է, գուարդին է հոն ոտք կոխել՝ առանց վաճառականի մը կամ բեռնակրի մը ձեռք մատնուելու։ Նոյն միջոց կու գայ ծեր էֆէնտի մը մեզի վաճառելու Պուրսայի զանազան պատասխան և ասոյնքործուած նիւթեր։ Բարեբախտաբար հինգ ամսոյ չափ արեւելքի մէջ անցնելով կեանքերնիս, քիչ շատ վարժութիւն մը ստա-

ցեր էինք վաճառանոցներու։ Դարձեալ, վաճառականն կը բռնադատուի՝ որք ու լացով մեզի թողուլ բոլոր ունեցածը ուզած գնոյն քառորդ ստակով։ Բայց նա անոխակալ է, զմեզ չի թողոր՝ մինչեւ որ սկահակ մը սուրճ մեզի չի խմցընէ։

Այլ և այլ տեղեր երկայն շրջաններ ընելէն յետոյ կրկին անգամ կ'անցնինք կամրջէն, մտնելով դարձեալ հոն տեղ կառուցուած սրճարաններէն միոյն մէջ, ուր մեր առջեւ կը հանեն ստուցուցած ըմպելիք։

Երեկոյեան գէմ կ'երթանք ամսառուան թատրոնը, ուր կը տրուի փոքրիկ կատակերգական թատերգութիւն մը Օրն և Գիշերն, զոր կը ներկայացնէր գաղղիացի խումբ մը։ Պաշտօնագարը զահլիճն հրաշալի տեսք մ'առնէր, վասն զի անհամար փայլփուռ զարդարանքներով լի էր։ Արդէն յայտնի է արեւելիներու ունեցած չափազանց սէրն շտալութեան և զարդարանաց մասին։ Մենք նաւուն մի քանի պաշտօնէից ընկերակցութեամբ առաւօտեան ժամը մէկին կը մըտնենք հոն, գեղեցիկ պայծառ գիշերով մը։ Այն ժամուին բերայի թաղն տակաւին բոլորովն լուութեան մէջ էր. առ առաւելն մերթ ընդ մերթ մի քանի մարդիկ աչքի կը հանդիպին խոժոռ կերպարանք։ Միայն զիշերուան պահուպանաց գաւազանին խուլ ձայնը կը լսուի, երբ կը զարնեն զայն քարայտակին վրայ, որով և կ'ուզեն զգուշացնել զիշերուան գողերը։ Շատ գուարճալի է։ Շներն ամեն տեղ պառկած կը քնանան. ամեն վայրկեան պէտք է վրաներնէն ցատուելով անցնիլ։

Վերջապէս կը հասնինք ծովը. նաւակ մի բերել կու տանք, որ հանդարտութեամբ վերաւտին կը զարձնէր զմեզ մեր ջրածուփ տունը, աստեղափայլ գիշերուան մը մէջ։ Քսանուշորոս ժամէն յետոյ՝ հազիւ անոյշ և զով հողմ մը սկսաւ փչել, զոր երկար ժամանակ շնչեցինք կամրջին վրայ՝ մեր նաւուն սենեակները իջնելէն առաջ։

Թէ՛ Մարմարա և թէ՛ Սեւ ծովու մէջ մի և նոյն անտանելի և խոնաւ օդն նեղեց զմեզ, միշտ հարաւային հոգն փչելով։ Չէինք գիտեր թէ ուր կենանք, Նաւու սենեակ-

ներն անհրաժեշտ են և կամօրին վրայ կենալն անկարելի է։ Սաստիկ սկարութիւն մը վրանիս տիրեր էր՝ Յուստաստանի կղզեաց առջեւէն անցնելու ժամանակ։

Չմիւռնիոյ ծովածոցին հրաշալի տեսքն, ուր կը մտնենք օգոստոս 13ին երեկոյեան ժամը վեցին, կը փարատէ մեր թմրութիւնը։ Սաստիկ ճիգերէ և շարժումներէ վերջը, Տիգր շողեանաւ կը մտնէ ի նաւահանգիստն, և կ'երթայ քարափանց վրայ չուանով կապուած միւս նուէրուն քով կենալու։ Երբեք ալ չենք տեսներ իրարմէն և կ'անցնենք իրարմէն անտեսելով։ Երբեք չենք տեսներ իրարմէն և կ'անցնենք իրարմէն անտեսելով։ Երբեք չենք տեսներ իրարմէն և կ'անցնենք իրարմէն անտեսելով։

Ճաշէն վերջը ուտելով կ'երթանք գիշերային շրջագայութիւն մ'ընելու քարափին երկայնու թեան վրայ, ուր լի են սրճարանք, ճաշարանք, նուագահանգիստ։ Սալարկներն գրաւուած են սրճարանի կամ ճաշարանի ուսող խմորներէն։ Ամբողջ կը խմեն այս քարափին վրայ, որ Չմիւռնիոյ ախարձիկի շրջագայութիւնն է։

Մեծահասակ և լուրջ յայտ գաւազներ, կը յառաջանան հաստատ քալումով մը թրքաց, հրէից և ասորաց միջէն։ Երբ նշմարուին նաեւ շատ խափշիկներ, գեղեցիկ սեւապոյն դիմօք և բոլորովին ճերմակ հագուած։

Այս քարափին երկայնութեամբ կը բարձրանան գեղեցիկ տներ՝ որոնք կը վերաբերին հարուստ Չմիւռնացիներ։ Մօքա շատ կը սիրեն ցուցամոլութիւնը, զոր կարելի է գտնել իրենց բնակարանաց գետնապարիէն, որոց ճոխաբար զարդարուած սենեակներն ամբողջաբար են վանդակապառ պատուհաններով։

Անոնց յուսաւորութենէն անցորդք կրնան անշուշտ դատել ներքը, ուր աւելի ճոխութիւն կ'երեւի քան թէ ճաշակ։ Երկրորդ առաւօտը կանուխ վաճառանոցը կ'երթանք, լի գունով և կենօք։ Բայց փողոցաց խեղճ գիրքը և ալգորիթմներ բոլոր կանխաւ տեսածներէս աւելի սառնակ է։ Ուղեւորութեան կարաւաններ իրարու ծաւալուած, անգաղար կը կարեն զայն։ Շաբաթ օր բլաւիւ, հրեայ վաճառականք փակեր էին իրենց խանութները։ Սակայն անոնցմէ մին կ'առաջնորդէ մեզ չուկային մէջ։ Նա գեղեցիկ կերպարանք մ'ունէր, սև, մետաքսեայ և ուրբա մագերիւ և մօրուօք։ Սակայն շրջագայութենէ մը վերջը, ուսկից մեծ բան մը չի ուրբեցանք, կը մտնենք սրճարան մը և սառնոցով պատրաստուած լեմոնաշուր մը կը խմենք։

Գլխաւորաբար ի զուր կը կռուիմ ես տաքութեան և ջերմի գէմ, որովհետեւ կը տանջուիմ։ Երբեք չենք տեսներ իրարմէն և կ'անցնենք իրարմէն անտեսելով։ Երբեք չենք տեսներ իրարմէն և կ'անցնենք իրարմէն անտեսելով։ Երբեք չենք տեսներ իրարմէն և կ'անցնենք իրարմէն անտեսելով։

Չմիւռնիայէն վերջը, նաեւ իւր ընթացքը կ'առնու։ Մենք վերադառնալու տեսնենք Շիւրան, այս այնքան սպիտակ և այնքան չոր քաղաքը, ուր կը համբարուին հանգստապառառ և օդի, և անցնելու ժամանակ՝ Սուրբ-Հրեշտակ հրովանդանի ճգնաւորը օղջուններէն յետոյ, վերջապէս կը հասնինք ի սոս Գաղղիոյ երկիրներուն, ուր ցամաք կ'երևնայ ի Մարտիկա, օգոստոս 24ին չորեքշաբթի օրը, լաւ հանգիստ, և բնակարանութիւն գիտական ճոխ աւարով մը և գուարճացած մեր գեղեցիկ ճանապարհորդութեամբ։